

Interview. Onderzoeker Bert Bakker over wat mensen tot populisme drijft

Wie minder 'instemmend' is, stemt meer populistisch

Agreeableness of, in het Nederlands, 'instemmendheid'. Die eigenschap komt sterk overeen met een zwak voor populisme. Hoe minder instemmend mensen zijn, hoe meer populistische partijen hen aantrekken.

STAVROS KELEPOURIS

Een ander blijkt uit onderzoek van Bert Bakker, Gijs Schumacher en Matthijs Rooduijn, alle drie van de Universiteit van Amsterdam. Maar eerst even die term *agreeable* verduidelijken. Wat betekent die precies? Bert Bakker: "Mensen die hoog scoren voor die eigenschap, zijn goed van vertrouwen en vermijden doorgaans conflict. Bij mensen die lager scoren, is dat dus omgekeerd. Laag instemmenden zien anderen bijvoorbeeld als mensen die niet te vertrouwen zijn. Dat is geen kwestie van een goed of slecht karakter. Als je goed van vertrouwen bent, loop je het risico dat anderen misbruik van je maken. Wie minder *agreeable* is, neemt dan weer vaker deel aan discussies of spreekt zich sneller uit op politieke bijeenkomsten. Vanuit politiek oogpunt is dat net positief."

En die mensen zijn sneller geneigd om op populistische partijen te stemmen?

"Er zijn veel soorten populistische partijen, maar één ding hebben ze gemeen: een anti-establishmentdiscours. Ze stellen de elite voor als corrupt, op zichzelf gericht, boosaardig. Net dat element is erg aantrekkelijk voor wie minder instemmend is, blijkt uit ons onderzoek. Een mogelijke verklaring is dat die anti-establishmentboodschap goed aansluit bij hoe zij naar de wereld kijken. "We hebben die claim getest op data uit acht landen, waaronder de VS, Nederland, Spanje en Venezuela. Zo test je verschillende populistische strekkingen: Podemos in Spanje is links, de PVV in Nederland en de Deense Volkspartij zitten op rechts. In al die landen zien we het verband tussen lage instemmendheid en de neiging op populistische par-

Geert Wilders van de PVV in Nederland. In het ene land vind je populistische partijen op rechts, in het andere op links. © ANP

consistente verklaring voor stemgedrag op populistische partijen op. Tenminste, wat betreft populisme op een internationale schaal."

Ruim tien jaar geleden toonden Amerikaanse onderzoekers aan dat er een biologische basis was voor politieke voorkeur. Dat klopt evenmin volgens u.

"In die studie werd getest hoe mensen fysiek reageerden op angstimpulsen. De implicatie was dat ideologie niet alleen schuilt in hoe mensen denken, maar dat deze ook onder de huid zit: we krijgen ze als het ware genetisch mee. Maar toen we dat experiment probeerden te herhalen, kwam daar helemaal niks uit. Niets leek erop te wijzen dat rechtse mensen fysiologisch sterker op dreiging zouden reageren dan linkse mensen, zoals dat onderzoek claimde."

Repliceerbaarheid is de gouden standaard: als een experiment niet herhaald kan worden, blijft het niet overtuigend.

"Precies. Die studie werd gepubliceerd in het gezaghebbende wetenschappelijke tijdschrift *Science*. Ze was ook erg invloedrijk: ze wordt voortdurend geciteerd door andere wetenschappers en aangehaald in de media. Maar toen we onze bevindingen voorlegden aan *Science*, weigerden ze ons onderzoek in overweging te nemen voor publicatie: ze vonden het beter staan in een vaktijdschrift. Dat is geen goed signaal. Wetenschap moet niet alleen boude claims maken, maar ook tonen wat er nu wel of niet waarheid is."

Uitgekend populistische partijen zijn vaak heel sceptisch over wetenschappelijk onderzoek en wetenschappelijke instituten. Geef hen zo maar eens ongelijk.

"Ik vind het echt problematisch, ja. *Science* wil bijvoorbeeld wel de flitsende onderzoeken publiceren, maar niet de rechtzettingen. Ik weet eerlijk gezegd niet meer hoe ik nieuwe artikelen in *Science* moet evalueren: zijn het wel zulke baanbrekende bevindingen, en wat is nou de echte kwaliteit van het werk? We zullen altijd wel kritiek krijgen van klimaatsceptici of mensen die onderzoek over andere thema's in twijfel trekken. Maar we moeten in ieder geval zorgen dat de wetenschap op orde hebben. Dat is lang niet altijd het geval."

tijen te stemmen. Of het om links- of rechts-populistische partijen gaat, maakt geen verschil: ook die conclusie bleef telkens overeind."

De wereldwijde golf van populisme leverde bergen onderzoek op, op zoek naar verklaringen. Doorgaans blijkt het verband tussen persoonlijkheid en een stem op een populistische partij niet heel sterk.

"Klopt, het is zeker geen een-op-eenrelatie: je kan niet nagaan hoe instemmend iemand is en daaruit afleiden op wie hij zal stemmen. Er zijn in de sociale wetenschappen niet heel veel su-

persterke verbanden. Ook in dit onderzoek is het effect relatief klein, maar het is wel consistent over landen, continenten en partijen heen."

Zijn er andere factoren waarbij het verband sterker is? Zijn mensen in de lagere sociale klasse gevoeliger voor populisme?

"Er blijkt weinig consistent bewijs voor de stelling dat de verliezers van de globalisering meer aangetrokken zijn tot populistische partijen. Mannen zijn wel sneller dan vrouwen geneigd om voor hen te stemmen. Maar veel andere vaak genoemde variabelen, zoals opleidingsniveau, leveren geen

Bert Bakker: 'Mannen stemmen sneller voor populistische partijen'